

Laste vaimse tervise edendamine 2013

Fantaasiamatk

Koostaja: õpetaja Külli Muutra, Sõmeru Lasteaed Pääsusilm

Teemad

Üksteise märkamine ja toetamine; kuulamisoskuse ja loova mõtlemise arendamine

Taustinformatsioon

Kogu elu tuleb meil teha palju asju teistega koos. Lapse jaoks on esimeseks koostööks koos mängimine. Ka mängudes peame õppima märkama kaaslast enda kõrval, vajadusel teda aitama ja toetama, koostöös täitma erinevaid ülesandeid.

Loovus on samuti üks elus edasiviiv ja vajalik oskus. Lapsed on oma loomult loovad, täiskasvanutena peame neid selles toetama ja nende loovust ergutama.

Fantaasiamatk on sobilik igas vanuses lastele, kui erinevaid tegevusi ja vajalikke algteadmisi sobitada vastavalt laste oskustele.

Õppe- ja kasvatustegevuse eeldavad tulemused lapsest lähtuvalt:

- laps suudab kirjeldada oma emotsioone ja selgitada oma arvamust;
- laps suhtub hoolivalt oma kaaslastesse, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise;
- laps järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;
- laps mõistab ohte ja oskab neid ka kirjeldada;
- laps tunneb pildilt tuntumaid kevadlilli ja eristab tuntumate metsloomade hääli;
- laps saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida, arvestades kaaslase ning suhtluspaigaga;
- laps kasutab erinevaid vahendeid, matkib harjutusi;
- laps suudab muusikapala ja erinevaid loodusheliseid tähelepanelikult kuulata;
- laps teab arvude 1–12 järjestust, tunneb numbrimärke.

Osalejate vanus ja arv

6–7-aastased lapsed, kogu rühm (24 last).

Läbiviidud tegevuste integreeritus teiste õppe- ja kasvatustegevuse valdkondadega

Keel ja kõne:

- arutelud lastega erinevatel teemadel, sh mida ja miks pakitakse matkakotti kaasa;
- iga laps saab kirjeldada oma tundeid matka eel ja soovida teistele matkaks midagi head;
- erinevate tegevuste lõppedes arutletakse veekogude, tuleohutuse jm teemadel;
- lapsed saavad avaldada oma mõtteid ja põhjendada arvamusi;
- metsalillede uurimisel võõramate lillede nimede lugemine.

Mina ja keskkond:

- kinnistatakse metsalillede tundmist, erinevate veekogude nimetusi ja ohtusid veekogu juures, tulega käitumist ja tuleohutust;
- kuulatakse tuntumate metsloomade ja -lindude hääli ja leitakse, kellele milline hääl kuulub.

Matemaatika:

- arvurea moodustamine;
- numbrimärkide tundmine.

Liikumine:

- erinevad liikumistegevused (kaaslase matkimine „Peeglimängus”, mängud „Soo ületamine” ja „Võlutants”);
- fantaasiamatka rajal võib kasutada erinevaid liikumisi meeleolu loomiseks (üle kännu hüppamised, okste alt läbi pugemine jms).

Muusika:

- erinevad muusikapalad (veekohin, rahustav muusika, loomade häälsused jt);
- fantaasiamatkal tuttavate laulude („Kahekesi kõnnime” jt) kasutamine vastavalt teemale meeolelu loomiseks.

Ettevalmistus

Õpetaja valmistab tegevuseks ette vajalikud materjalid ja valib sobivad muusikapalad CD-plaatidel. Lastega on eelnevatel nädalatel õpitud kevadlilli, linde ja loomi; räägitud on veekogudest. Fantaasiamatkal saavad lapsed kinnistada oma teadmisi loovas tegevuses.

Tegevuses kasutatud materjalid ja vahendid:

- laste arvule vastav hulk suuri tugevamast paberist lehti (A3 formaadis paberist välja lõigatud lehed). Lehtede ühel poolel on numbrid (lehed nummerdatud 1-st kuni näiteks 24-ni);
- pildid tuntumatest kevadlilledest (pildi taga lille nimetus trükitähtedes);
- suurem sinine kangas, tähistamiseks „veekogu”;
- väiksemad puuoksad või kõlapulgad nn lõkkematerjaliks;
- igale lapsele üllatuseks komm ja värvipilt;
- makk ja CD-plaadid loodushelide ja loomade häältega (sobib CD „Kas tunned hääli?”);
- nõõrikera ja nõõre teekonna tähistamiseks;
- erinevaid vahendeid fantaasiamatka teekonna ilmestamiseks (mängukonn vee ääres, mängusiil metsaraja ääres jms).

Tegevus

1. Valmistume matkaks

Lapsed istuvad saali põrandal ringjoonel. „Täna on ilus ilm ja me läheme kõik koos matkama. Kõigepealt on meil tarvis pakkida oma matkakotid. Mis me peaksime kaasa võtma?” (lapsed pakuvad vajalikke asju – taskulamp, tikud, sokid, kampsun, võileib, jook jms. Õpetaja suunab vajadusel laste mõtteid, arutab lastega). „Teeme kõik koos omale võileiva ka kaasa. Kõigepealt leivaviil (käsi, peopesa ülespoole),

määrime võid peale (teise käega peopesa silitamine). Mis me võileivale peale paneme?” (lapsed pakuvad vastuseid). Koos tehakse „võileib”, pannes leivale mängult vorsti, juustu, kurki jms. Võileib pannakse koos teiste asjadega mängult kotti. Kotti võib panna ka tekikese, mis tuleb koos sõbraga enne ära kloppida.

2. Heade soovide ring

„Matkakott on nüüd pakitud ja seljas. Enne kui teele asume, räägime sõpradele, milline on meie meeleolu, mida sõpradele matkateele kaasa soovime.” Nöörikerä käib käest kätte ringi. Esimesele lapsele jääb nööri ots ja ta annab kera edasi. Iga laps saab öelda, mis tunne või meeleolu tal hetkel on, mida ta soovib sõpradele matkateele kaasa öelda (nt soovida ilusat ilma, palju päikest, midagi huvitavat jms). Kui nöörikerä jõuab algusesse tagasi, sõlmib õpetaja alguse ja lõpu kokku üheks ringiks. „Nüüd on meil suur hulk häid soove ja mõtteid siin ringis. Hoiame kõik kahe käega nöörist kinni ja paneme silmad kinni. Tunnetä, kuidas see nöör meid kõiki ühendab. Hoiä nöörist. Kas tunned, kui nöör tõuseb ülespoole või laskub alla?” (õpetaja suunab käsi tõstes ja langetades rahulikult nööri liikumist). „Paneme nööri vaikselt maha ja laseme sellest lahti, ava silmad. Olime selle nööri abil just üksteisega seotud, tegelikult mõjutame üksteist kogu aeg ka ilma nöörita. Meie liiga kõva hääl teeb sõbra kõrvale haiget, jooksuhoos võime kokku põrgata ja muhud saada, halb sõna võib kaaslast kurvastada jne. Oleme oma sõprade suhtes tähelepanelikud ja hoolivad. Ja nüüd matkateele!”

3. Metsarada

„Meie tee läheb nüüd mööda metsarada“ (nöör metsarajaks). „Ole tähelepanelik ja vaata, mis metsalilled siin kasvavad. Kas tunned lilli? Kui ei tunne, vaata pildi taha ja proovi lugeda, mis lill sellel pildil on.”

„Jõudsimegi legendikule. Siin on suured lehed, kuhu on hea istuda. Kas kõik leidsid lehe, kuhu istuda?“ (lehti on poole vähem kui lapsi). „Kutsu sõber oma lehele istuma. Kahekesi koos on palju toredam olla. Mis lilli te metsateel nägite?“ (õpetaja näitab pilte ja lapsed nimetavad metsalilli, vajadusel õpetaja aitab lapsi). „Ole hea, anna sõbrale käsi ja jätkame oma teed“ (koos võib laulda mõnd tuttavat laulukest, nt „Kahekesi kõnnime – üks, kaks, kolm, lõbusasti kõnnime – üks, kaks, kolm”).

4. Vee ääres

„Mis sa arvad, kuhu me jõudsime?” (põrandal on tee peal ees sinine kangas).

„Milliseid veekogusid sa tead?” (lastega koos nimetatakse erinevaid veekogusid).

„Oled sa kunagi vette vaadanud? Mis sa seal nägid? (peegelpilt). Seisa sõbraga vastamisi. Üks on mängult „veepeegel” ja teine vaatab peeglisse” (määratakse, kes on esimesel korral „peegliks”). „Vaata peeglisse ja naerata. Mida sa näed? Tee erinevaid liigutusi. Mida teeb peegelpilt? Põrnitse peeglit ja vibuta sõrmega, mida näed? Naerata jälle peeglile ja vahetage kohad” (mäng kordub uue „peegliiga”).

„Vahva oli vee ääres mängida, aga kuidas me üle suure vee saame?”

5. Parvetamas

„Millega saaks vee peal, üle vee liikuda?” (lapsed nimetavad vahendeid, millega saaks vee peal või üle vee liikuda). „Meil ei ole laeva, lennukit. Meil on suured võlulehed, panen need siia põrandale. Astume lehtedele ja saame nii üle vee. Vaatame, et kõik sõbrad saavad lehtedele.” (CD – veekohina muusika). „Jõudsime saarele, astu vahepeal lehe pealt maha ja siruta ennast” (õpetaja korjab lehti vähemaks). „Tule meie leheparvele. Oi, see on väiksemaks jäänud. Mõned lehed viis veevool minema. Teeme sõpradele ruumi, et me kõik lehtedele mahuksime” (lapsed seisavad 3–4 kaupa lehel, tihedalt üksteise kõrval). Parvetamise mängu võib korrata mitu korda lehti vähendades –seni, kuni lapsed veel tihedalt üksteise kõrval seistes lehtedele ära mahuvad. „Jõudsimegi kõik koos üle laia vee. Hüüame kolm korda iseendale hurraa!”

6. Lõkkeplatsil

Õpetaja paneb maha nõöri ringi. „Oleme mööda metsarada kõndinud ja kevadlilli leidnud, parvetasime üle vee ja nüüd peaksime veidi end kuivatama ja puhkama. Siin metsa all elab aga igasuguseid loomi. Milliseid metsaloomi sa tead?” Lapsed nimetavad loomi. „Teeme nii, et teie lähete lõkke jaoks oksid korjama, aga kui kuulete mõne ohtliku looma häält, tulete ruttu siia nõöri ringi sisse tagasi. Siin on koos meil ohutu olla.” Õpetaja paneb mängima erinevate loomade, lindude häältega CD- plaadi „Kas tunned häält?”, lastes väikeseid katkeid loomade häältest. Lapsed otsivad oksid ja kuulavad häält, et õigel hetkel kiiresti teiste juurde jõuda. Koos arutatakse ka, kellele hääl kuulub ja kas antud loom või lind on ohtlik. Kas keegi tundis hirmu?

„Nüüd on oksid parasjagu ja saame teha lõkke. Otsime kotist tikud. Mis sa arvad, kas lapsed ise võivad tuld teha, ilma täiskasvanu juuresolekuta? Miks? Kuhu tohib tuld teha? Teeme oma mängulõkke ja loeme koos salmi „Sütti, sütti, lõke; sütti, sütti, lõke!“ Soojenda oma käsi lõkke ääres.”

„Nüüd peame oma matka lõpetama hakkama. Kõigepealt peame lõkke kustutama. Toome jõest vett ja valame lõkkesse“ (lapsed toovad mängult vett). „Lõke on kustunud. Oi, aga mis siin on? Kiri.”

„Mis siin kirjas on? Kes proovib lugeda?“ (õpetaja annab mõnele tublimale lugejale kirja teistele ettelugemiseks). Kirjas oli, et tarkuse laeka leidmiseks tuleb meil üle soo minna ja seal võlutantsu tantsida. „Kas me läheme seda aaret otsima?“

7. Soo ületamine

„Olemegi soo ääres“ (saali ühes servas joone taga). Annan igale lapsele taas võlulehekese, et üle õõtsuva soo pääseda. Üle soo saab ainult sellel lehel seistes. Kui sa astud kõrvale, võib jalg sohu vajuda. „Leia endale sõber ja ma kohe näitan, kuidas koos sõbraga on hea ja lihtne teisele poole sood pääseda. Üks sõber paneb lehekese maha ja te astute mõlemad sellele, siis panete teise lehe maha ja astute sinna. Esimene leht on nüüd vaba ja te saate selle jälle ette tõsta. Nii lehti tõstes ületategi koos soo“ (lapsed paarides, astudes lehelt lehele, liiguvad saali teise serva). „Olemegi kohal!”

8. Võlutants

„Teeme ilusa ringi (õpetaja paneb lehed maha ja lapsed seisavad lehtedel, ringi keskel on riide all peidus üllatus) ja vaatame, kas võlutants aitab meil tarkuselaeka leida.“ Lapsed koos õpetajaga moodustavad ringi. Õpetaja näitab liigutuse (käte hõõrumine) endast vasakul olevale lapsele ja see omakorda oma naabrile jne. „Liigutust ei tohi enne teha, kui naaber on sulle seda näidanud.“ Kui kogu ring hõõrub käsi, alustab õpetaja uue liigutusega – põlveplaks – ja viimaseks paneb õpetaja näpu suu ette. Kui kogu ring on vaikselt, näpp suu ees, ütleb õpetaja: „Istu vaikselt oma lehele!“

9. Tarkuste laegas

„Olemegi jõudnud ilusti kohale. Mõttele, mis sulle meie matkateel meeldis, mida nägid või tegid oma teel.“ Õpetaja laseb nõõrikeral ringi käia ja iga laps saab öelda oma mõtte matkast. „Mõttele, kus oli sul teel sõbra abi vaja (matkateki kloppimine, peegelpildi mäng, parvetamine, lõkke jaoks okste korjamine, soo ületamine, võlutantsu tantsimine jms).“ Koos lastega arutatakse, kus vajati kaaslaste abi, kas sõbrad aitasid jne. „Olete sellest matkast palju tarkust juurde kogunud. Ma arvan, et rohkem veel, kui ühtegi tarkuse laekasse saakski mahtuda. Aga huvitav, mis siin riide all peidus on? Üllatus.“ Õpetaja koos lastega leiab ringi keskelt riide alt üllatuse, milleks võib olla komm igale lapsele ja vahva värvipilt värvimiseks.

10. Võlujõul koju

„Ma tean võlutrikki, kuidas me oma matkalt kiiresti koju tagasi saame. Kas sa tahad seda teada? Lehed, mille peal te istute, on ju võlulehed. Iga lehe alumisel küljel on üks number. Selleks, et kiiresti koju saada, peame lehekesed õigesse järjekorda panema. Leht, millel on number „1“, on esimene ja nii edasi. Vaata oma lehe alla ja leia oma lehekesele õige koht.“ Õpetaja suunab lapsi lehtedele õige koha leidmisel. „Ja nüüd astume mööda leherada otse koju!“ Iga laps saab raja lõpul oma kommi ja värvipildi.

„Meie pikk matk ongi lõppenud. Viska end korraks siia „murule“ pikali ja vaata vaikselt loojuvat päikest. Puhka oma väsinud jalgu“ (rahustav muusika CD-lt). „Sa olid väga tubli matkasell!“

Kasutatud ja soovitatav kirjandus õpetajale

Almann, S. (2007). Tunded ja lapse turvalisus. Tea ja Toimeta. Tallinn: Ilo.

Mänd, M. (2007). Turvalised ja sõbralikud suhted. Tea ja Toimeta. Tallinn: Ilo.

Pilv, I. (1998). Tervisekasvatus. Tallinn: Haridusministeerium.

Simanson, R. (2004). Lapse õigused. Lastekaitse Liit.

Virgilio, S. J. (2007). Tervete laste tegus algus. Tallinn: Odamees.